

ZBIERKA **ZÁKONOV**
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Obsah dokumentu má informatívny charakter

588/2001

E INFORMACIJA

Ministerstvosťar vaš o avrone buťa Slovakijakera republikakero

O Ministerstvosťar vaš o avrone buťa Slovakijakera republikakero del e informacija, hoj 5. novembrost 1992 sas andro Štrasburg phundradŕ pro podpisos le dŕzene themenge andre Rada Europakeri e Europakeri charta vaš o regijonalna vaj minoritna ŕhiba.

Vaš e Slovakijakeri republika sas e charta podpisimen andro Štrasburg 20. februariste 2001.

E Narodno rada Slovakijakeri republikakeri phendŕas prekal o dovakeriben g. 1497 le 19. junostar 2001 peskero kamiben te lel andre e Europakeri charta vaš o regijonalna vaj minoritna ŕhiba. O prezidentos Slovakijakera republikakero la ratifikindŕas 20. juloste 2001 a o ratifikaĕno ľil sas thodo the registrimen paš o depozitaris, o generalno sekretaris andre Rada Europakeri, 5. septembrost 2001.

E Charta hiňi zorardŕ 1. marcostar 1998 prekal o artiklos 19 par. 1 a andre Slovakijakeri republika ela zorardŕ 1. januaristar 2002 prekal o artiklos 19 par. 2.

Kana pes thovelas andre o ratifikaĕno ľil, e Slovakijakeri republika kerđas e deklaracija, savi hiňi ajsi:

1. E Slovakijakeri republika deklarinel, hoj e charta kerela avka, sar phenel e Ustava Slovakijakera republikakeri the o paše maškarthemutne dovakeribena, save den e garancija vaš o sajekh dikhipen pro themutne anglo zakonos bi te dikhel pes pre lengeri famelija, rasa, paťaben vaj nacija, te dŕzal pal o res te vazdel o europakero ŕhibakero barvalipen bi o bilaĕhipen kerdo pre themeskeri ŕhib.

2. E Slovakijakeri republika deklarinel avka sar phenel o artiklos 1 ľitera b) andre charta, hoj o terminos „e phuv, kaj pes vakerel regijonalno vaj minoritno ŕhibaha,“ uĕharel o gava prekal o mangipen rajipnastar Slovakijakera republikatar g. 221/1999 Z.z., saveha pes del avri e lista le gavenca, kaj o themutne Slovakijakera republikakere save phiren ki e nacijonalno minorita keren nekh frimeder 20% savorendar le 25. augustostar 1999, andre oda hino the o lakero artiklos 10.

3. Prekal o artiklos 3 par. 1 andre charta, „o regijonalna vaj minoritna čhiba“ andre Slovakijakeri republika hine o čhiba: bulharsko, čechiko, chorvatsko, ungriko, němcciko, polfiko, romano, rusinsko the ukrajinsko; o mangipena andre charta prekal o lakero artiklos 2 par. 2 pen kerena, kana džal pal o bulharsko, čechiko, chorvatsko, němcciko, polfiko the romaňi čhib:

artiklos 8 par. 1 lit. a) bod iii, lit. b) bod iii, lit. c) bod iii, lit. d) bod iii, lit. e) bod ii, lit. f) bod ii, lit. g), h), i);
artiklos 9 par. 1 lit. a) body ii a iii, lit. b) body ii a iii, lit. c) body ii a iii, lit. d);
artiklos 10 par. 1 lit. a) body iii a iv, par. 2 lit. b), c), d), f), g), par. 3 lit. c), par. 4 lit. a), c), par. 5;
artiklos 11 par. 1 lit. a) bod iii, lit. b) bod ii, lit. c) bod ii, lit. d), lit. e) bod i, lit. f) bod ii, par. 2 a 3;
artiklos 12 par. 1 lit. a), b), c), d), e), f), g), par. 2 a 3;
artiklos 13 par. 1 lit. a), b), c), par. 2 lit. c);
artiklos 14 lit. a);
artiklos 14 lit. b) ča vaš o čechiko, němcciko the polfiko čhib;

rusinsko the ukrajinsko čhib:

artiklos 8 par. 1 lit. a) bod ii, lit. b) bod ii, lit. c) bod ii, lit. d) bod ii, lit. e) bod ii, lit. f) bod ii, lit. g), h), i);
artiklos 9 par. 1 lit. a) body ii a iii, lit. b) body ii a iii, lit. c) body ii a iii, lit. d), par. 3;
artiklos 10 par. 1 lit. a) body iii a iv, par. 2 lit. b), c), d), f), g), par. 3 lit. c), par. 4 lit. a), c), par. 5;
artiklos 11 par. 1 lit. a) bod iii, lit. b) bod ii, lit. c) bod ii, lit. d), lit. e) bod i, lit. f) bod ii, par. 2 a 3;
artiklos 12 par. 1 lit. a), b), c), d), e), f), g), par. 2 a 3;
artiklos 13 par. 1 lit. a), b), c), par. 2 lit. c);
artiklos 14 lit. a);
artiklos 14 lit. b) len pre ukrajinský jazyk;

ungriko čhib:

artiklos 8 par. 1 lit. a) bod i, lit. b) bod i, lit. c) bod i, lit. d) bod i, lit. e) bod i, lit. f) bod i, lit. g), h), i);

artiklos 9 par. 1 lit. a) body ii a iii, lit. b) body ii a iii,
lit. c) body ii a iii, lit. d), par. 2 lit. a),
par. 3;
artiklos 10 par. 1 lit. a) bod ii, par. 2 lit. a), b), c), d), f),
g), par. 3 lit. b), c), par. 4 lit. a), c), par. 5;
artiklos 11 par. 1 lit. a) bod iii, lit. b) bod ii, lit. c) bod
ii, lit. d), lit. e) bod i, lit. f) bod i, par. 2
a 3;
artiklos 12 par. 1 lit. a), b), c), d), e), f), g), par. 2 a 3;
artiklos 13 par. 1 lit. a), b), c), par. 2 lit. c);
artiklos 14 lit. a), b).

4. E Slovakijakeri republika deklarinel, hoj artiklos 8 par. 1 lit. e) bod i učarel e preparacija vaš o pedagoga, teologa, kulturna the edukačna bufarne bi o bilačhipen kerdo pro sikhaviben le themeskra čhibaha oleha, hoj nekh buter predmeti the o profilova pen sikhaven andre minoritno čhib a sajekh pes rešpektinen o legislativna normi Slovakijakera republikakere andro učo sikhaviben.

5. E Slovakijakeri republika deklarinel, hoj artiklos 10 par. 1 lit a) bod ii, artiklos 10 par. 2 lit. a) a artiklos 10 par. 3 lit. b) pen interpretinena bi o bilačhipen kerdo le themeskera čhibake prekal e Ustava Slovakijakera republikakeri a avka sar phenel o legislativno sistemas Slovakijakere republikakero.

6. E Slovakijakeri republika deklarinel, hoj artiklos 12 par. 1 lit. e) a artiklos 13 par. 2 lit. c) šaj te kerel, te oda, so olestar pes kerela nane anglo aver mangipena andro legislativno sistemas Slovakijakere republikakero pal o na mukhipen te kerel e diskriminacija pro themutne andre Slovakijakeri republika andro butakere legislativna dovakeribena andre e Slovakijakeri republika.

E EUROPAKERI CHARTA

vaš o regijonalna vaj minoritna čhiba

E Preambula

O džene thema andre Rada Europakeri, o signatara pre kadi charta,
Dikhas, hoj o res kala Rada Europakeri hino te resel bareder jekhipen maškar lakere džene, nekh buter kaj pen te arakhen the realizinen o ideala the o principa, save hin lengero jekhetano barvalipen,
dikhlo pre oda, hoj te arakhel o historikane regijonalna vaj minoritna čhiba andre Europa, varesave pašo lokho bisteripen, vazdel, likerel the buchľarel o europakero kulturno barvalipen the tradiciji,
dikhlo pre oda, hoj o čačipen te vakerel le regijonalno vaj minoritno čhibaha andro privatno the avruno dživipen hino dikhlo sar o originalno čačipen prekal o principi andro Maškarthemutno paktos pal o themutňikane the politikane čačipena

andal e Organizacija vaš o Jekhetane naciji the sar phenel o Dovakeriben pal arakhipen pro manušikane čačipena the fundamentalna slobodi khatar e Rada Europakeri,

dikhlo pre bufi kerđi andro KBSE a špecijalno o Helsinsko Agoripnaskero aktos le beršestar 1975, the pro dokumentos pal o Kodansko kidipen andro berš 1990,

zoraras e zor andre interkultura the multi čhiba a džanas, hoj te arakhel the te vazdel o regijonalna vaj minoritna čhiba avka, hoj te na došarel o oficijalna čhiba the o musaj te sikhľol,

džanas e realita, hoj te arakhel the te vazdel o regijonalna vaj minoritna čhiba andro buter thema the regijoni andre Europa hiňi bari kontribucija te ačhavel e Europa prekal o principi sar demokracija the kulturno diverzita avka, hoj pes te ľikerel e nacijonalno suverenita the phuvakeri integrita,

las andre godi o špecifikane kondiciji the historikane tradiciji andro individualna regijona andro europakere thema, dovakerđam pen avka:

KOTOR I

Generalna principi

Art.1

O fundamentalna termina

Vaš kadi charta pes tel o terminos

- a) "o regijonalna vaj minoritna čhiba" arakhen o čhiba i a save hine tradična andro thema kaj bešen o manuša, savendar hiňi kerđi e cikneder grupa sar hine o aver manuša, so bešen andro them, ii hine aver sar oficijalno(a) čhib(a) andro ajsa them, adaj na peren o dijalekta andal o oficijalno(a) čhib(a) andro them aňi o čhiba so hin le migranten,
- b) „e phuv, kaj pes vakerel e regijonalno vaj minoritno čhib“, učharel o geograficko than, kaj odi čhib hiňi vakerđi andre komunikacija maškar o varesave manuša, oda del o čačipen te kerel buter arakhipnaskere the vazdipnaskere uštara, save hine andre kadi charta,
- c) „o bi themeskere čhiba“, tel oda pen achalón o čhiba, savenca vakeren o themutne andro them, save hine avrether sar e čhib vaj o čhiba savenca vakeren aver themutne andro them, aľe save našti te thovel ki o űisavo konkretno geograficko than the te pen tradično vakeren andro them.

Art.2

O musaja

1. Sako sera andro dovakeriben lel o musaj te likerel o principi thode andro kotor II andre relacija ki o savore regijonalna vaj minoritna čhiba, savenca pes vakerel andre lakeri phuv a save hine učharde tel o terminos andro artiklos 1.

2. Andre relacija ki e sako čhib, savi hiñi phendĩ andre ratifikacija, akceptacija vaj lačharipen prekal o artiklos 3, sako sera andro dovakeriben lel o musaj te kerel minimalno 35 paragrafi vaj literi avri ile andal o principi andal o kotor III andre kadi charta, sajekh nekh frimeder trin musaj avri tel lel andal o artikli 8 the 12 a jekh andalo sako artikli 9, 10, 11 the 13.

Art.3

Organizačna uštara

1. Sako them andro dovakeriben andro ratifikačno lil, o lil pal e akceptacija vaj lačharipen sako regijonalno vaj minoritno čhib vaj sako oficijalno čhib frimeder buchlaro prekal e savori phuv andro them vaj pro kotor phuv, prekal savo pen kerena o paragrafa avr ile avka sar phenel o artiklos 2 par 2.

2. Sako sera andro dovakeriben šaj kana kamel te del te džanel le generalno sekretaroske, hoj akceptinel o musaja save hine andro aver principi andro dureder paragrafi andre charta, save nane pisimen andro ratifikačno lil, o lil pal e akceptacija vaj lačharipen, vaj hoj zorarela o paragrafos 1 andal oda artiklos pro aver regijonalna vaj minoritna čhiba, vaj aver oficijalna čhiba, frimeder vakerde andro them vaj andro kotor them.

3. O musaja save avri aven andal o angluno paragrafos hine o zoralo kotor andre ratifikacija, akceptacija vaj lačharipen a hin len sajekh zor le džvestar kana len de navri.

Art.4

Akanutne arakhipnaskere režima

1. Nisavo mangipen andre kadi charta naši te interpretinel sar ajso, savi čhinel vaj khosel o čačipena garantimen andro Europakero dovakeriben pal o manuškane čačipena.

2. Ustanovenia tejto charty nemajú vplyv na priaznivejšie ustanovenia týkajúce sa postavenia regionálnych alebo menšinových jazykov alebo upravujúce

právny režim príslušníkov menšín, ktoré môžu platiť na území zmluvnej strany alebo ktoré upravujú relevantné dvojstranné alebo mnohostranné dohody.

Art.5

Akanutne musaja

Nič v tejto charte sa nesmie vykladať ako oprávňujúce uskutočniť akýkoľvek skutok v rozpore s cieľmi Charty Spojených národov alebo iných záväzkov podľa medzinárodného práva vrátane princípov suverenity a územnej celistvosti štátov. Nič andre charta pes naši te interpretinel sar o šajipen te kerel so te kamel avka, hoj oda džala anglo o resa kerde andre Charta vaš o Jekhetane naciji vaj aver musaja prekal e maškarmutni legislativa so učarel the o principi vaš e suverenita the phuvakeri integrita andro thema.

Art.6

O Informacii

O sera pes zaphandle jekhkhetanes ko dochudlipen informacijenge le prislušno organenge, organizacijenge thaj manušenge palo o hakaja thaj mušibena pherade andre kadi charta.

KOTOR II

O celi thaj pařavibnaskere zasada zaučharde parančojibnaha člankoste 2 par.

1

Art.7

O celi thaj o pařavibnaskere zasada

1. Ko zaučhariben le regijonalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibaha andro thana kaj pes laha vakerel, peske o dovakerde sera ko charkteros čhibake zathoven peskeri politika, hakajakeri legislativa thaj praksa pre kala celi thaj pařavibnaskere zasada:

a) uznañipen regijonalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibenge sra sikaviben pařivake ke kada kulturno barvañipen,

b) thoviben rešpektoske ko geograficko themakere kotora sako jekhe regionalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibake avka, kaj o ekzistimen, vaj pripravimen administrativno rozčihñiben leske te narakinel prekažka ko zaučhariben kale regijonalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibake,

c) zaučhariben ko postupos podporake le regionalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibake ke lakero zachoviben,

d) zaučhariben ko lovkipen vaj ke podpora laveskero vaj irindo prejavos andre regionalno vaj cikñibnaskeri nacijonalno čhib andro verejno thaj sukromno dživipen,

e) zaučhariben ko baruvipen thaj buchlaripen oblastenge pikerkerde kala chartaha maškaro grupi save vakeren regionalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibaha thaj avere grupenca save dživen andre themi, save vakeren čhibaha identicko vaj pašutno dijalektoha, the jekhetañibneha ko kulturno erzipena avere grupenca themate, save vakeren avera čhiba,

f) zaučhariben ke primerano forma thaj prostredka ko sikhľuvipen regionalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibenge pre savore vhodno stupňa,

g) zaučhariben ko lovkipena, save le manušenge save nadžanen te vakeren regionalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibaha, save dživen andre kajsi themutno kothor kaj pes kajse čhibenca vakerel,

h) zaučhariben ko lovkipena sikľavipena thaj viskuma podpora štúdia a výskuma regionalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibenge pro univerziti – uče sikhľarde vaj ekvivalentno inštitucijenge,

i) zaučhariben ko lačhes zalačharde forma maškar themutne čeripena andro oblasťa save hine pikerkerde kala charataha vašo o regionalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibenge, the pes lenca vakerel andre identicko vaj pašutni formaha, andro duj vaj butedera tehemi.

2. O sera pes zaphandle kaj eliminena, kerena cikñipena, the mejk avka nakerde, savore podmjenki, averibena, obmedziñipena vaj vihoda paše e regionalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibake, save bi šaj kerena bilačhipen lengere zaučharibanske – vakeribanske. Te lel vaš peskere kajse opatreñja pro šukariben, buchlaripen ko jekhetañiben mašakro ola manuša save vakeren kajsa čhibaha thaj maškar avere manuša, vaj thaj opatreñenca save zaučharen osobitno podmjenka, naši pes kada lačhariben lel sar diskriminačno opatreñjos ko manuša svae vakeren avere čhibenca.

3. O sera pes zaphandle ke podpora lačhe prostrjedkenca jekhetaneskero ahaľuvipen maškaro savore čhiba andre themi, thaj te kerel zoralo rešpektos, ahaľuvipen thaj tolerancija ko regionalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhiba andre vichovate thaj edukacijate savi pes kerelandre themi, u ke kada te rakinel thaj o buchledera komunikačno medijalno prostrjedka.

4. Kana pes kerel lačhariben politikaha ko regionalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibenge o kontaktoha zaphandle sera len pre godi oda so kampil thaj

pa'tivales mangel o grupi save kalae čhibenca vakeren. The kempel šaj thaj zarakinen poradno organa, save bi šegitinenas le organenge andre savore phučibena khataro regionalno vaj cikñibnaskere nacijonalno čhibenge.

5. O sera pes zaphandle jekhhketanes oleha kaj o mutatis mutandis, o zorale principa save hine irinde andro kotora 1 thaj 4 vašo o čhiba bijo than. Vaš kala čhiba numa ačhel zorales irimen kaj o druhos thaj buchlaripen ke peste line opatreñja pro lačhariben kala chartake u kaj len kempel te zaučharel primeranes, godaha, kaj te akceptinel oda so čačikanes kempel thaj o mangavipena, the o tradicijja khatare kala grupi, save kajsa čhibaha vakeren.

KOTOR III

O administrativno zaučharibena pro zoralipen ko vakeriben la regijonalno vaj cikñibnaskera nacijonalno čhibaha andro sako dīveseskero dživipen, avka sar hi oda zaphandlo antro artos 2 kotorestar. 2

Art.8

Sikhľavipen – e Edukacija

1. Kotoreste khataro sikhľavipen pes o sera zaphandle jekhetanes oleha kaj pro thana, kaj pes kale čhibenca vakerel, pal sako jekh špecificko situacija jekha čhibake u bijo varesavo zaučhariben bibachtalipnaske paš lakero sikhľavipen ko oficijalno (na) themuntñi – štatoskerake čhibake (benge),

a)

i - thaj te zaučharel sikhľardipen andro dajakere školki čhibaha khatare regijonalno thaj cikñibnaskera nacijonalno čhibaha,

ii- vaj te zaučharel kaj bareder kotor kale sikhľavipnaske andro dajakere školki te ačhel zaučrado regijonalno thaj cikñibnaskera nacijonalno čhibaha vaj te zaučharel jekh upral irindo opatreñjoha khataro betejvos i vaj ii, vašo čhavore – žjaka khataro famelija, save ke kajso sikhľavipen den peskero interesos, kada pes šaj zaučharel akor te školkate hin bareder počtos kajse čhavorenca,

iii- vaj te andro pripados kana le gav, foros nane kajsi kompetencija, chulajipen – kapacita te kerel kajso sikhľavipnaskero sistemas, te ažutinel taj te zoraler kajso zaučharibnaskero savo pes irinel andro betejva i či ko iii,

b)

i - taj te zaučharel sikhľardipen pro fundamentalno sikhľardo stupños čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

ii- vaj te zaučharel kaj bareder kotor kale sikhľavipnaske pro fundamentalno sikhľardo stupños čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

iii- vaj te zaučharel kaj pro fundamentalno sikhľardo stupños kaj čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere pes te sikľol imar zaphandles andro sikľarde osnova

iv- vaj te te lel vaš peskero jekh upral irinde opatreñja palo o betejva i dži ko iii šaj pro eršejno lačhariben kaleske prejkalo žjaka khataro famelija, save ke kajso sikhľavipen den peskero interesos, kada pes šaj zaučarel akor te školate hin bareder počtos kajse čhavorenca,

c)

i - thaj te zaučarel sikhľardipen pro maškarutne školi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

ii- vaj te zaučarel kaj bareder kotor kale sikhľavipnaske maškarutne školende te ačhel pherađi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

iii- vaj te zaučarel kaj pro maškarutne školi te ačhel pherađi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere, kaj pes te sikľol imar zaphandles andro sikľarde osnova

iv- vaj te te lel vaš peskero jekh upral irinde opatreñja palo o betejva i dži ko iii šaj pro eršejno lačhariben kaleske prejkalo študenta khataro famelija, save ke kajso sikhľavipen den peskero interesos, kada pes šaj zaučarel akor te školate hin bareder počtos kajse študentenca,

d)

i - thaj te zaučarel sikhľardipen pro maškarutne odborno školi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

ii- vaj te zaučarel kaj bareder kotor kale sikhľavipnaske maškarutne odborno školende te ačhel pherađi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

iii- vaj te zaučarel kaj pro maškarutne odborne školi te ačhel pherađi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere, kaj pes te sikľol imar zaphandles andro sikľarde osnova

iv- vaj te te lel vaš peskero jekh upral irinde opatreñja palo o betejva i dži ko iii šaj pro eršejno lačhariben kaleske prejkalo študenta khataro famelija, save ke kajso sikhľavipen den peskero interesos, kada pes šaj zaučarel akor te školate hin bareder počtos kajse študentenca,

e)

i - taj te zaučarel sikhľardipen pro univerzita thaj avera učeder školi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

ii- vaj te zaučarel kaj bareder kotor kale sikhľavipnaske pro univerzitate thaj avere učedere školende te ačhel pherađi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

iii- vaj te zaučarel kaj pro pro univerzita thaj avera učeder školi te ačhel pherađi čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere, kaj pes te sikľol imar zaphandles andro sikľarde osnova

iv- vaj te te lel vaš peskero jekh upral irinde opatreñja palo o betejva i dži ko iii šaj pro eršejno lačhariben kaleske prejkalo študenta khataro famelija, save ke kajso sikhľavipen den peskero interesos, kada pes šaj zaučarel akor te pre univerzita thaj avera učeder školi hin bareder počtos kajse študentenca,

f)

i - taj te zaučarel o prjebežno sikl'uvipen vaj o sikl'avipnaskere kurza prejaklo phuredera manuša khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere,

ii- vaj te zaučarel kaj pes akala čhiba te ačhen pherade predmetenca andro prjebežno sikl'uvipen

iii- the le verejno organen andro pripados kana le gav, foros nane kajsi kompetencija, chulajipen – kapacita te kerel kajso sikh'lavipnaskero sistemas, te ažutinel taj te zoraler kajso zaučaribnaskero prejaklo sikl'avipen phurederege manušenge vaj prjebežno sikl'avipnaskereske,

g) te zaučarel sikh'lardipen ko đejina thaj kulturake, save ovpluvñinde regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskeri čhib

h) te zaučarel o fundamentalno thaj avar sikl'avipen le učitelenge ko zaučariben ola bufake savi hiñi irindi andro betejva khataro a) dži ko g), save e zaphandli sera liña vaš peskero kontratkos,

i) te kerel jekh vaj butedera kontrolno – merkindo organa, save pes zaučarena bufaha ko pheravipen čačipnaskere kotorege khataro organa, ke lengere opatreñja thaj buchlaripen savo pes dochudela efektivno progresoha pašo buchlaripen sikl'avipnaske regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere čhibenge, pro agor thaj zaučaribnaha ke bufi ciklicko nevipenenge – spravenge, pre soste aven nevo, u akala pes dena thaj pre verejnošta.

2. Kotoreste khataro sikh'lavipen pes o sera zaphandle jekhkhetanes oleha kaj pro thana, kaj pes kale čhibenca vakerel, o jekhetane sera pes zaphanden, te oda te kajso mangel o barder počtos manušendar save vakeren čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere, kampil les te podporinel, te kerel ajso lačhariben ko siklaripen khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere, te kerel kada sistemoha pre savore siklarde stupña, te oda čačo kampil.

Art.9

Sudnictvos - Krisos

1. O sera pes zaphandle jekhkhetanes oleha kaj andro sudno thaneskere obvoda andre save manuša save khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere sikavel kaj kampil te lel dural tele irinde opatreñja, pal oda sar savi situacija thaj podmjenki hin dživipnaste kajsa čhibake, kaj o sudos nalela vaš rosno te pes kala možnošta pherade andre kada kotoreste irindo zaučarena sar na prekažki ko sudcoskero vikonos,

a) andro trestno koñajos:

i - te zaučarel oda kaj o sudi pro mangavipen jekha seratar, kerena o konañja regijonalno vaj cikñibnaskere čhibenca, thaj/vaj,

ii – zaručinel le obžalovaneske hakaj saveha šaj vakerela regijonalno vaj cikñibnaskeraha čhibaha, thaj/vaj,

iii - te zaučharel oda kaj pes o mangavipena – žjadosti thaj o dokaza, irindes vaj mujeha phende, nalen vaš rosne, na hakajeskere čak vašoda kaj sne kerde cikñibnaskeraha čhibaha, thaj/vaj,

iv – te kerel pro mangavipen dokumenta save hinee lačharde le konañjoha andro regijonalno vaj cikñibnaskera čhibaha, te kampil andre varesavo pripados le tmočnikoha – translatoriha u leskera čhibakera bufaha pes te nabuchľarol ņiso ke leskere lovakere vidavki,

b) andro občjansko konañjos:

i - te zaučharel oda kaj o sudi pro mangavipen jekha seratar, kerena o konañja regijonalno vaj cikñibnaskere čhibenca, thaj/vaj,

ii – zaučharel možnostaha, kaj sako jekhvares šaj e sera prejaklo sudos vakerel peskera cikñibnaskeraha čhibaha, kala bufaha pes te nabuchľarol ņiso ke lakere lovakere vidavki, thaj/vaj,

iii – zaučharel možnostaha, kaj šaj predložinel o dokumenta thaj o dokaz andro regijonalno vaj cikñibnaskere čhiba, te kampil andre varesavo pripados le tmočnikoha – translatoriha, vaj prekladenca,

c) andro konañjos prejkalo sudi ko spravno kotora:

i - te zaučharel oda kaj o sudi pro mangavipen jekha seratar, kerena o konañja regijonalno vaj cikñibnaskere čhibenca, thaj/vaj,

ii – zaučharel možnostaha, kaj sako jekhvares šaj e sera prejaklo sudos vakerel peskera cikñibnaskeraha čhibaha, kala bufaha pes te nabuchľarol ņiso ke lakere lovakere vidavki, thaj/vaj,

iii – zaučharel možnostaha, kaj šaj preložinel o dokumenta thaj o dokaza andro regijonalno vaj cikñibnaskere čhiba, te kampil andre varesavo pripados le tmočnikoha – translatoriha, vaj prekladenca,

d) te lela ajse optreñja savenca pes zabezpečinela oda hoj u lačhariben betejvoske b) bodenge i, ii thaj betejvoske c) bodenge i, ii u thaj fut kana kampela tmočnikos – translentatoris vaj prekladi naperena kajse manušenege kala bufaha pro ņisavo buchľaripen lovakere vidavkenca.

2. O sera pes zaphandle jekhkhetanes ko oda kaj:

a) lena vaš peskere sar platno hakajeskere dokumenta kerde štatoste, save hine pherade regijonalno vaj cikñibnaskere čhiba, vaj

b) lena vaš peskere savore sera maškar peste o platnosťa hakajeskere dokumentenge kerde štatoste, save hine pherade regijonalno vaj cikñibnaskere čhiba, thaj zabezpečinena kaj pes šaj rakinen zaučharibnaha thaj pro zainteresimen trinto sera, save napridžanren kala čhiba, podmjenkaha, kaj pes o dokumenta uplatñinena, oboznaminela la trinto sera pheripnaha kale dokumentendar, vaj

c) lena vaš peskere savore sera maškar peste o platnosťa hakajeskere dokumentenge kerde štatoste, save hine koncipimen regijonalno vaj cikñibnaskeri čhibaha.

3. O sera pes zaphandle jekhkhetanes ko oda kaj ena ko dochudl'ipen thaj o nek zoraledera andre themutne predpisa, the ola save peren pro manuša save vakeren nacijikera cikñibnaskera čhibaha, the kala teksti nasne lenge ko dochudl'ipen aver dromeha.

Art.10

1. O Spravne - chulajipnaskere organa thaj verejne služba pes zaphandle jekhkhetanes oleha kaj andro thaneskere obvoda andre save ola manuša save khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskere sikavel o dživipen kaj kempel te lel dural tele irinde opatreñja, numa čak akor kana pes oda del,

a)

i - te zaučharel oda kaj o spravne - chulajipnaskere organa kerena e komunikacija regijonalno vaj cikñibnaskere čhibenca, thaj/vaj,

ii - te zaučharel oda kaj o buřakere uradñici vakerena regijonalno vaj cikñibnaskeraha čhibaha ole manušenca save pes pre lende visarena kajsa požjadavkah lengeri čhibaha thaj/vaj,

iii - te zaučharel oda kaj pes o mangavipena - žjadosfi, irindes vaj mujeha phende lendar te chuden ke kala žjadosfa odpoveda andre kala čhiba, thaj/vaj,

iv - zaučharel oda kaj pes o mangavipena - žjadosfi tha o dokaza, irindes vaj mujeha phende, kaj šaj pes visaren pro urada kajse žjadosfenca kajsa čhiba, thaj/vaj

v - te zaučharel oda kaj pes khatare žjadosfi andre kajse čhiba, lendar te chudena statutos čakikano platno dokumentos,

b) te zaučharel oda kaj pes o manuša bežnones šaj arakhena kajse uradno tekstenca thaj formularenca pehrade regijonalno vaj cikñibnaskeraha čhibaha vaj ena pherade verzijaha savi ela duj čhibenca,

c) te zaučharel oda kaj o Spravne - chulajipnaskere organa koncipinena o dokumenta - uradno teksta thaj formulra pehrade regijonalno vaj cikñibnaskeraha čhibaha,

2. O tahneskere thaj regijonalno organa pes zaphanden ko zaučhariben opatreñjenge tele irinde, thaj/vaj kaj pes odoj kaj pes čhibenca vakerel, te oda te kajso o dživipen mangel barder počtoha manušendar save vakeren čhibaha khatare regijonalno thaj nacijonalno cikñibnaskeri,

a) ela zaučhardo e regijonalno vaj cikñibnaskeri čhib andre sustava thaneskeri thaj regijonalno organende,

b) dino lav, te o manuša so hasnalinen regijonalno abo o nacijonalno čhiba šaj te den mujalne abo pisinde mangipena andre akala čhiba,

c) te del avri uradne dokumenta khatar regijonalne organi andre regijonalne abo nacijonalne čhiba,

d) te del avri uradne dokumenta khatar o thaneskere organi andre regijonalno abo nacijonalno čhiba,

e) te hasnalinel regijonalno abo nacijonalno čhiba pro kidipena paš o regijonalno organa, no te na čhinel e zor te hasnalinel o oficijalno (na) čhib (ba) štatokere,
f) te hasnalinel regijonalno abo nacijonalno čhiba pro kidipena pro thaneskere organa, u te na čhinel e zor te hasnalinel o oficijalno (na) čhib (ba) štatokere,
g) te hasnalinel abo te lel o tradične u spravno thaneskere nava andro regijonalno abo nacijonalno čhiba, te oda kampil, jekhetane le naveha andro oficijalno (ne) čhib (ba).

3. Dikhlipnaha pro verejno solgalipena save den o spravne organi abo aver manuša so keren andre lengero nav pes o phandle seri phanden pro thana, kaj pes hasnalinen regijonalno abo nacijonalno čhiba, jekhetaneste la zoraha sako jekh čhibaha u te oda šaj:

a) te kerel avka, te paš oda sar pes keren solgalipena pes hasnalinen o reijonalne abo nacijonalne čhiba, abo

b) te mukhel le manušen so hasnalinen o regijonalno abo nacijonalno čhiba te del o mangipen u te chudel pale o lil andre akala čhiba, abo

c) te mukhel le manušenge so hasnalinen regijonalno abo nacijonalno čhiba te del mangipen andre akala čhiba.

4. Dothode seri pes phanden pre koda te keren avka sar phenel o part 1, 2 u 3, save lile, te lel jekh abo buteder akala dureder lava:

a) te kerel mangli translacija abo vakeriben andral jekh čhib andre aver čhib, te pes mangel,

b) te chudel u odoj, kaj oda kampil, te siklarel le bufarne manušen u aver bufarne manušen khatar o verejno solgalipena,

c) te oda šaj, te del pozitivno lav pre manušengere mangipena khatar o verejno solgalipena save džanen regijonalno abo nacijonalno čhib te avel vimenovindo pro than, kaj pes aja čhib hasnalinel.

5. Dothode seri pes phanden, predal koda hoj aver manuša oda mangel, te mukhel lenge te hasnalinel abo te lel o peskero dujto nav andre regijonalno abo nacijonalno čhib.

Art. 11

Mediji

1. Dothode seri pes phanden vaš o manuša so hasnalinen regijonalno abo nacijonalno čhiba pro thana, kaj pes akala čhiba hasnalinen, u pal e situacija sko jekh čhibakeri andro buchlaripen, andre savo hin le verejno organen kompetencija prosto abo naprosto, hi len zor abo keren andre akala bufa varesavi bufi, paš koda len andre godi rešpekto pro medijengero naphandlipen u korkoripen,

a) te o rozhlasis u televizija keren bufi sar verejnopravno mediji:

i musaj te kerel nekčineder jekh rozhlasovo stañica abo jekh televizno kanalo andre regijonalne abo nacijonalne čhiba, abo

ii te bararel u/abo te šegitinel te kerel nekčineder jekh rozhlasovo abo jekh televizno kanalo andre regijonalne abo nacijonalne čhiba, abo

iii te kerel peskera zoraha avka, te o prevackovafeľa den progami andre regijonalne abo nacijonalne čhiba,

b)

i te bararel u/abo te šegitinel te kerel nekčineder jekh rozhlasovo stañica andre regijonalne abo nacijonalne čhiba, abo

ii te bararel u/abo te šegitinel te kerel rozhlasovo programi andre regijonalne abo nacijonalne čhiba,

c)

i te bararel u/abo te šegitinel te ačhavel nekčineder jekh televizno kanalo andre regijonalne abo nacijonalne čhiba, abo

ii te bararel u/abo te šegitinel te kerel avka te džan televizno programi andre regijonalne abo nacijonalne čhiba,

d) te bararel u/abo te šegitinel te kerel bufi pre koda te ulon u te džan dureder o šuñibnaskere u audijovizualne bufa andre regijonalne u nacijonalne čhiba,

e)

i te bararel u/abo te šegitinel te likerel nekčineder jekh novinki andre regijonalne abo nacijonalne čhiba, abo

ii te bararel u/abo te šegitinel te del avri o članki andre novinki andre regijonalne abo nacijakere čhiba,

f)

i te potinkerel love ole medijenge so keren andre regijonalne abo nacijonalne čhiba, savenge oda o zakonos sajinel, abo

ii te kerel avka sar phenen o dine rezultata pal lovengeri podpora pre koda te keren pes audijovizualne bufa andre regijonalne abo nacijonalne čhiba,

g) te bararel novinanengero siklariben u te le aver bufarnen pro mediji save hasnalinen o regijonalne abo nacijonalne čhiba.

2. Phandle seri pes phanden te kerel avka te avel sloboda pre koda te šaj bazalne lel pes rozhlasovo abo televizno dikhipen so keren o pašalutne thema andre čhib, savi pes hasnalinel andre čhib so hiñi paše ki regijonalno abo nacijonalno čhib u te na daravel pes te kerel prenos khatar o rozhlasovo u televizno keriben andral o pašalutne thema andre phendī čhib. Dureder pes phanden te kerel avka, te na aven ñisave bilačhipena predal sloboda ko vakerdo lav u informaciji andre tlač savi hasnalinel čhib so hiñi identicki abo paše ki regijonalni abo nacijonalni čhib. Te ada šaj pes kerel, kaleske hoj andre hin o musajne bufa u bajipena, šaj te perel tel varesave formaliti, tel phandlipena, tel bufa save pes naši keren, abo sankciji, save thovel o zakono u hine musajne andre demokraticko them bo kempel len ki narodno bespečnost, ko thaneskero phandlo kotor abo verejno porjadko pre koda te na kerel pes bilačhipen u pre koda te kerel pes prevencija pre trestno bufa, te bajinel pes pal o sastipen u moralka, te bajinel pes pal o hiro savo džal pal o manuš abo aver hakaja, te brañinel koleske te džan avri o dvoverne informaciji abo abo pre koda te likerel pes e avtorita u chudel pes naserakero sudñictvo.

3. Phnadle seri pes phanden te kerel avka, te oda so mangen o manuša so hasnalinen o regijonalne abo nacijonalne čhiba te aven andre uštarde abo uštarde andro organi, save šaj te keren pes avka sar phenel o zakono pre koda hoj musaj te avel andro mediji sloboda u pluralita.

Art.12

Kulturno keriben u kulturne khera

1. Predal kulturne keribena u kulturne khera – zoraes ko biblioteki, ko videoteki, ko kulturne centralne khera, ko muzei, akademiji, theatra u ko kino, u te ko literarne kotora u ko kinematograficko produkcija, ko manušengero kulturno prjavo, ko festivala, ko kulturno priemislo, inter alia, te hasnalinen pes neve tehnologiji – phandle seri pes phanden pro thana, kaj pes o dine čhiba hasnalinen, andro buchlipen, adre savo hin le verejno organen kompetencija, hin len hakajiskeri zor abo keren andre kada varesavi bufi,

a) te bararel bufa u aktiviti save hine čhide pro regijonalne abo nacionalne čhiba, u te bararel akharsave uštaribena ke akala kerde bufa so sas kerde andre akala čhiba,

b) akharsar te bararel andre aver čhiba o drom ko bufa so sas kerde andre regijonalne obo nacionalne čhiba u te likerel translačno aktiviti, dabingo, post-synchronizaciji u te keren pes titulki,

c) te bararel andre regijonalne abo nacionalne čhiba o drom ko bufa so sas kerde andre aver čhiba avka hoj šegitinela pes paš o translačno aktiviti, dabinko, post-synchronizacija u te keren pes titulki,

d) te kerel avka, te o organizaciji save len bajo vaš oda te bararen akharsave formi predal kulturno aktiviti dikhen the pro džanlipena u pre koda sar pes hasnalinel regijonalne abo nacionalne čhiba u kulturi andro aktiviti, save keren abo bararen,

e) te zoraes kerel ajse bufa, te le organizacijen save len bajo vaš o bararipen pro kulturno aktiviti hin paš peste o manuša save lače džanen e regijonalni abo nacionalni čhib, u te čhib(a) save hasnalinen o aver manuša,

f) te bararel koda te aven o manuša so hasnalinen regijonalni abo nacionalni čhib paš koda sar kerel pes o kulturno khera abo kerel pes plano pro kulturne aktiviti,

g) te šegitinel u/abo te lokjarel oda te kerel pes jekh abo buter organi save šaj te kiden, archivinen, u te de navri o bufa kerde andre regijonalne abo nacionalne čhiba,

h) te kampela te kerel u/abo te bararel u te davkerel o love pro translačno bufa u rodimos ko nava le levege u pre koda te chudel pes u buchfarel pes prislušno administrativno, obchodno, ekonomicko, socijalno, technologicko abo pravno terminologija andro regijonalno abo nacionalno čhib.

2. Andre thana, kaj pes la tradicijaha na hasnalinen regijonalne abo nacionalne čhiba, pes o phandle seri phanden, te lenge pre koda del zor o numero predal hasnalne manuša andre regijonalni abo nacionalni čhib, te kerel, bararel u/abo te chulajinel lače kulturne aktiviti abo khera avka sar phenel o parto si hin upreder.

3. Phandle seri pes phanden paš koda sar hasnalinen peskeri kulturni politika andro avruno thema te kerel lačo than te le regijonalnenge abo le nacionalnege čhibenge u kulturno bufenge.

Art.13

Ekonomicko u socijalno dživipen

1. Paš o ekonomicko u socijalno aktiviti pes o phandle seri pro calo peskero than phanden:

a) te čhivel avri andral peskero pravno porjadko savore kotora, save hijaba murdaren abo namukhen te hasnalinen o regijonalne abo nacionalne čhiba andro dokumenta

save hine pal o ekonomicko abo socijalno dživipen, maj buter andro butakere kontrakta u technicko dokumenta, sar hine o lila save phene pal koda sar pes hasnalinen varesave virobki abo zarjadeňja,

b) te murdarel oda, hoj šaj pes te den avri o klauzuli save daraven oda hoj šaj pes hasnalinen o regijonalne abo nacijonalne čhiba andro interno predpisa andro podňiki u andre osobne spisi maškar o manuša so hasnalinen ajsi just čhib,

c) te ačhavel pes mamuj o bufa, save džan ke oda te daravel pes o hasnaliben ko regijonalne abo nacijonalne čhiba andro thana predal ekonomicko u socijalno aktiviti,

d) te šegitinel u/abo te bararel oda te pes hasnalinen o regijonalne abo nacijonalne čhiba aver bufenca, sar hine phende upreder.

2. Andro likeriben ko ekonomicko u socijalno aktiviti pes o phandle seri phanden, te hin pre koda le verejno organen kompetencija, pro thana, kaj pes hasnalinen regijonalne abo nacijonalne čhiba, u te oda pes šaj,

a) te del andre peskere lovengere u bankove predpisa predal kotora, save mukhena oda te kerel pes avka sar phenen o droma save hine phandle la komerčno praksaha te hasnalinel o regijonalne abo nacijonalne čhiba paš koda sar den pes avri o počinabneskere prikaza (šeki, zmenki avd.), sar te aver finančne dokladi, abo te šaj, te kerel avka teš aj pes keran akase kotora,

b) andre ekonomicko u socijalno sektora save peren tel lengeri kontrola (verejno sektori) te kerel ajse bufa save hazden oda te pes hasnalinen o regijonalne abo nacijonalne čhiba,

c) te kerel avka, te o khera vaš o socijalno bajipen, sar o špitaľa, khera vaš o phure manuša u utulki, den le manušenje godi hoj šaj len len u bajinen pal lende andre lngeri čhib ole manušenje, save hasnalinen regijonalni abo nacijonalni čhib, kana kempel pal akala manuša te bajinel predal lengero sastipen, predal koda hoj hin len but berša abo predal vareso aver,

d) lače bufenca te kerel avka, hoj te o bespečnostno predpisa sas kerde andre regijonalne abo nacijonalne predpisa,

e) zoraha te kerel avka, te o informaciji save hine vaš o spotrebifela predal lengere prava, save den o verejne organi save pal lende bajinen, sas kerde u dine andre regijonalne abo nacijonalne čhiba.

Art. 14

Prekohraňicakeri jekhetani bufi

Phandle seri pes phanden:

a) te hasnalinen platne dujserakere u butserakere kontrakta, savenca hine phandle te o štati, andre save pes hasnalinel ajsi just čhib andre identicko abo pašutři verzija, abo te oda kempel, te kerel kajse kontrakta, save musaj te hazden o kontakta maškar o manuša save hasnalinen ajsi just čhib andre aver štati predal kultura, siklariben, informaciji, odborno keriben, u calodživipnaskero siklariben,

b) mukhel te kerel u/abo te bararel prekohraňicakeri jekhetani bufi maškar o regijonalne abo thaneskee organi save lačharen regijonalne abo nacijonalne čhiba, pro thana kaj pes hasnalinel ajsi just čhib andre identicko abo bare paši verzija.

KOTOR IV

Hasnaliben vaš e charta

Art.15

Pravidelne hiri

1. Phandle seri pravidelne davkerna le generalno tajomňikoske predal Rada vaš Europa andre forma, savi phenela o Vibori vaš o ministra, hiri pal peskeri politika avka sar phenel o kotor II andre akaja charta u pal o kerde bufa, save pes kerde pre koda te chasnalinen pes o kotora save hine phende andre III, save lile. Angutno hiro pes musaj te del andro jekh berš pal oda sar chudel zor akaja charta predal kontraktoskeri sera u pandik o hiri sako trin berš palal o angutno hiro.
2. Phandle seri peskere hiri dena avri.

Art.16

Kontrola vaš o hiri

1. Hiri save pes dine le generalno tajomňikoske predal Rada vaš Europa avka sar phenel o art 15 dikhela či hine čačutne o vibori vaš o eksperta, savo pes kerda avka sar phenel o art 17.
2. Organa abo spoločnosťa, save sas legalne kerde pro pro than andre kontraktoskeri sera, šaj t eden zoralo lav andro vibori vaš eksperti pro bufa, save pes chuden pal koda či keren pes o bufa avka sar musaj te kerel phandli sera avka sar phenel kotor III andre akaja charta. Vibori vaš o eksperta šaj palal o vakeriben la phandla seraha te lel akala informaciji paš koda sar kerel o hiro avka sar phenel o parto 3 andre akada arto. Akala organa abo spoločnosťa šaj pro buter te den peskere rezultata save hine pal e politika savi lidžel e phandli sera avka sar phenel o kotor II.
3. Pre zor khatar o hiri avka sar phenel o part 1 u informaciji save hine phende ando part 2 kerela o vibori vaš eksperta hiro predal o Vibori vaš o ministra. Ko hiro pes thovena pripomienki, pal save bajinela phandli sera, u Vibori vaš o ministra la šaj te del avri.
4. Andro kerdo hiro avka sar phenel o parto 3 bi majinlas te avel lava so phenen o manuša khatar o vibori vaš eksperta predal o Vibori vaš ministri, savo avka sar jon phenen kerela mangle godakere lačharipena vaš jekh abo buteder phandle seri.
5. Generalno tajomňiko khatar Rada vaš Europa kisňarela sako duj berš dugo baro hiro vaš e Parlamentno zhromaždipen pal koda sar pes hasnalinel e charta.

Art.17

Vibori vaš eksperta

1. Vibori vaš eksperta hino kerdo le odborňikerdan, vaš sako jekh kontraktoskeri sera jekh manuš, save hine avrivičinde andral o Vibori vaš o ministra andral o manušengero zoznamo savo richtindě o dine phandle seri, so hine totalne bezuhonne, save hine barikane odborňika andre phučibena save hine andre thode andre akaja charta.
2. Manuša so hine andro vibori hine avrivičinde pro šov berš u šaj te aven avrivičinde megint. Manuš savo hino andro vibori, savo našti te agorisarel peskeri mandato, avela nahradindo avka sar phenel procedura pisindě andre parto 1 u o nevo membro

manuš kerela mandato ži ko agor le mandatoske savo ačhelas le manušeske so sas anglal leste.

3. Vibori vaš eksperta lel peskero kidipnaskero porjadko. Leskere administrativne bufa kerela o generalno tajomņiko khatar Rada vaš Europa.

KOTOR V

Palune kotora

Art.18

Akaja charta hiņi phutradī pro podpisis le členske štatenge so hine andre Rada vaš Europa. Hiņi thodī tel ratifikacija, pre koda te lel pes abo te rezultatinel pes. Ratifikačne lila, lila pal koda hoj lel pes abo pal o rezultato pes garuven paš o generalno tajomņiko predal Rada vaš Europa.

Art.19

1. Akaja charta chudela zor andro angutno dīves andro čhon, savo džal palal mulinde trin čhona khatar o dīves, kana o pandž membrikane štati andral Rada vaš Europa diņe peskero pozitivno lav hoj avena phandle akaja chartaha avka sar phenen o kotora andro arto 18.

2. Pašal o membrikano štato, savo phenela peskero pozitivno lav te avel phandlo akaja chartaha pozdneder, akaja chudela zor ando angutno dīves andro čhon, savo džal pal o mulinde trin čhona le dīvesestar kana sas garudī ratifikačno lil, lil pal koda hoj lija pes abo leskero rezultato.

Art.20

1. Kana chudela zor akaja charta šaj o Vibori vaš o ministra ki Rada vaš Europa te vičinel akharsavo štato, savo nane členo andre Rada vaš Europa, te uštarel ki akaja charta.

2. Ke akada priuštardo štato chudela e zor akaja charta ando angutno dīves andro čhon, savo džala pal mulinde trin čhona le dīvesestar kana pes garuđa o lil pal o uštarišen paš o generalno tajomņiko andre Rada vaš Europa.

Art.21

1. Sako štato šaj paš koda sar podpisinel abo garuvel ratifikačno lil, lil pal koda hoj lel pes, pal rezultato abo pal o uštarišen te kerel jekh abo buteder vihradi ko arto 7 par. 2 ži 5 andre akaja charta. Ņisavi aver vihrada našfi te avel.

2. Sako kontraktorskero štato, savo kerđa vihrada avka sar phenel o parto so hino upreder, šaj la celia bo ča kotor te čhivel tele avka hoj kerel informacija savi bičhavel ko generalno tajomņiko andre Rada vaš Europa. Oda hoj čhivel pes tele chudela zor andro dīves kana lela pal kada informacija o generalno tajomņiko.

Art.22

1. Sako phandli sera šaj akaj charta akharkana te murdael avka hoj bičhavela pal kada informacija ko generalno tajomņiko andre Rada vaš Europa.

2. Vipoveđa chudela zor andro angutno dīves andro čhon, savo džal palal o mulinde šov čhona le dīvesestar kana chudņa e informacija o generalno tajomņiko.

Art.23

Generalno tajomniko andre Rada vaš Europa del informacija le membro štatenge so hine andre Rada u savore štatenge, save uštarde ke akaja charta,

a) sako podpisis,

b) kana garuvel pes sako jekh ratifikačno lil, lil pal koda hoj lija pes, pal o rezultato abo pal o uštariben,

c) sako dīves kana chudña zor akaja charta avka sar phenel o art 19 u 20,

d) sako jekh informacija savi lija avka sar phenel o art 3 par. 2,

e) sako aver keriben, oznamo abo informacija, save leperen akaja charta.

Pro dvokazi kalaeske telal podpisinde, save sas pre koda šukare splnomocñinde, podpisinde akaja charta.

Dino andre Štrasburgo 5. novembro 1992 andre anglikañi u francuzikañi čhib, andre so duj čhiba hin jednaki zor, andro jekh kerdo lil, savo pes garuvel ando archivo andre Rada vaš Europa. Generalno tajomniko andre Rada vaš Europa bičhavela čačutne kopiji le memro štatene so hine andre Rada vaš Europa u sako štatoske, avo savvičindo, te uštarel ke akaja charta.